

מבוא

השיח על יכולות הנשים אל מול יכולות הגברים בהיבט של תפקידי לחימה מעורר סערה ומציב סתירות בין שני ערכים- ערך הביטחון הלאומי אל מול ערך השוויון המגדרי. כמו כן, הועלו טיעונים רבים כנגד גיוס נשים בשל כוחן הפיזי שאינו תואם לזה של הגברים, עלות גבוהה עקב ריבוי פציעות בקרב נשים בהשוואה לגברים, ועוד נאמר כי החברה מוכנה לשאת באובדן של בנים אך לא באובדן בנות.

כאמור, צה"ל אכן התאים את אופיו לקבל נשים בתפקידים קרביים אולם נדמה כי המחיר, גם של המערכת וגם של הנשים, נותר כחידה.

מחקר זה הינו הכרחי וחשוב, ראשית, עקב המרכזיות שצבא ההגנה לישראל תופס בחברה. שנית, עלינו להבין את הדעה הרווחת בקרב צעירים בחברה הישראלית.

במחקר זה אבדוק כיצד תהליך החיברות הגלובלי היום-יומי שדרכו אנו לומדים תפקידים מגדריים, הבניות חברתיות וסטריאוטיפים בא לידי ביטוי בקהל היעד. אני מאמינה שניתן יהיה להחיל את המסקנות שאגיע אליהן בעבודה זו לכלל הגברים.

סקירת ספרות

סטריאוטיפים מעצבים את האופן בו אנו רואים את העולם. תפיסות חברתיות של תפקידי מגדר משפיעות על מי ואיך משתתפים בספורט ובפוליטיקה. הדבר נכון גם לגבי הצבא; ברוב מדינות העולם נשים לעיתים רחוקות, אם בכלל, נראות בקו החזית או בתפקידי מנהיגות גבוהים יותר בצבא (Molak, 2020).

לאורך ההיסטוריה, נשים המשתתפות במלחמות נאלצו להסתיר את נשיותן בלבוש גברי, לעמוד בסטנדרטים הגופניים של גבריות יחד עם הסטנדרטים החברתיים של נשיות, ולהתמודד עם סטנדרטים כפולים אחרים והבנות סטריאוטיפיות של יכולות הנשים ו"המקום הראוי". אף על פי שנראטיב 'הנשמה היפה' – שמגדיר נשים כפרס לאחר מלחמה – שבירות, מנותקות מהמציאות וזקוקות להגנה הניתנת על ידי גברים – נשים היו ועודן חיילות, נשות תמיכה ולוחמות במלחמה לאורך ההיסטוריה (Sjoberg, 2010, Stachowitsch, 2013).

קיימות ראיות משמעותיות לכך שנשים היו חלק ממאבקים גדולים רבים שבהם תפקידיהן לרוב לא נותרו מעניינם; נשים היו מעורבות כחיילות ולוחמות במרבית המאבקים הגדולים בעולם, וכפי שמתאר סיפורה של ז'אן ד'ארק, זו אינה תופעה מודרנית ייחודית. יתרה מזאת, ישנן עדויות לכך שנשים השתתפו ו/או הובילו כיבושים עתיקים רבים, כולל רבים מהקרבות של שושלת שאנג, המערכה המקראית בקדש, כמה

קרבות על כס המלוכה הבריטי, קרב סקיתיה, כמה מאבקי שליטה באימפריה הרומית וקרבות להוצאת הסינים מווייטנאם במאה ה-1 לספירה (Sjoberg, 2010). סיפורים אלה על השתתפות נשים בלוחמה הופכים לנפוצים יותר בעידן המודרני; הייתה השתתפות משמעותית של לוחמות במהפכה האמריקאית, במלחמת האזרחים האמריקאית, במהפכה המקסיקנית, במלחמת העולם הראשונה, מלחמת האזרחים ברוסיה, מלחמת העולם השנייה, מלחמת וייטנאם, מלחמת האזרחים באפגניסטן, מלחמת איראן ועיראק, רצח העם ברואנדה, מלחמת האזרחים בסיירה לאונה ורבים אחרים (Sjoberg, 2010).

הכוחות המניעים מאחורי השילוב הצבאי של נשים מורכבים, מרובים ומשתנים בהתאם להקשרים חברתיים, פוליטיים וכלכליים. עם זאת, ניתן להבחין בדפוסים מסוימים בהיסטוריה: שילוב נשים על ידי שינוי צרכי אנשי הצבא במהלך התמקצעות, פיזור, ובסופו של דבר, "תירבות" שדות העבודה של הצבא (Stanescu, 2020).

בארצות הברית ובמדינות מערביות רבות אחרות, הדבר הביא לביטול הגיוס ולהקמת כוחות התנדבותיים. הצבאות המודרניים הללו הציגו צורך גדול יותר במומחים מוסמכים וכוח העבודה הגברי בלבד איננו מספיק (Stachowitsch, 2013). במחצית השנייה של המאה העשרים נדרשו יותר ויותר נשים לתמוך בכוחות גדולים ומקצועיים, והן הפכו כשירות יותר למשרות צבאיות עם מרכיב אזרחי שהולך וגדל בגלל השתתפותן בכוח העבודה ורמות ההשכלה העולות (Stachowitsch, 2013, Egnell, 2013). נשים אינן מצטרפות לארגונים צבאיים שפתאום הפכו לניטרליים מגדרית כתגובה לנוכחותן, אלא לקבוצות צבאיות עם עשורים, אולי אפילו מאות שנים, של היסטוריה כארגונים גבריים המונחים על ידי גברים ובעלי ערכים הקשורים לגבריות (Sjoberg, 2010, Stancescu, 2020, Karazi-Presler, Sasson-Levy and Lomsky-). (Feder, 2018).

למרות שהמושג של נשים כמנהיגות אינו חדש, המגמות האחרונות הראו שנשים פורצות את הכללים המסורתיים (גיטלמן, 2020). נשים בתפקידי מנהיגות מייצגות שינוי פרדיגמה ואנו עדים ליותר קצינות צבאיות מובילות בסביבות הנשלטות על ידי גברים, והן מציגות נשיות, מסוגלות עצמית, אינטליגנציה רגשית וכישורי עבודת צוות (גיטלמן, 2020).

הקריירה הצבאית הופכת לאטרקטיבית עבור נשים משתי סיבות עיקריות המשתנות בהתאם לרקע של השאפתנות הצעירה; הצבא הופך להיות "ישועה חברתית" מבחינת יתרונות ויציבות, או ייעוד לאלה שחלמו להיות חלוצות בתחום (Stanescu, 2020).

צבא ההגנה לישראל הוא אחד הצבאות היחידים בעולם שמגייס נשים לשורותיו מכוח חוק גיוס חובה (שפרן גיטלמן, 2020, יפת ואלמוג, 2016, Molak, 2020). כתוצאה מכך יש יותר נשים בצבא